Floravaktarna i Skåne Rapporterar

Vattenstånds i Skåne

Åke Svensson & Charlotte Wigermo

Fig.1. Vattenstånds på sin enda kvarvarande lokal på Bingsmarken i Östra Vemmenhögs sn. Foto: Åke Svensson.

Vattenstånds *Jacobaea aquatica* tillhör hotkategori Sårbar (VU) enligt *Rödlistade arter i Sverige 2015* (1). Under växtsäsongerna 2014 och 2015 besöktes de lokaler i Skåne där arten noterats sedan 1989. Dessutom redovisas här en nytillkommen uppgift.

Kännetecken

Vattenstånds är en tvåårig korgblommig ört. Blomningstiden är från juli till september. De nedersta stjälkbladen är inte delade som hos stånds *Jacobaea vulgaris*, utan mer eller mindre hela med en stor ändflik. Blomkorgarna är inklusive kantblommorna 2–3 cm breda och är större och har en ljusare gul färg än hos stånds. Alla frukter är kala, eller de hos diskblommorna mycket gleshåriga (1, 2).

Utbredning

I Sverige har vattenstånds en västlig utbredning. I Skåne och Halland har endast några enstaka lokaler medan det finns ganska många förekomster i Bohuslän och Västergötland. Det har också funnits mer eller mindre tillfälliga fynd i flera andra landskap i landet

I Norden är vattenstånds ganska vanlig på Jylland men sällsynt i resten av Danmark. I Norge finns växten på västkusten medan den i Finland endast är känd som inkomling. I övriga Europa finns vattenstånds i de västra, centrala och södra delarna (1, 2).

Första fynduppgift i Sverige är från Göteborg och publicerades 1816 i tredje upplagan av Liljeblads *Utkast til en svensk flora* (3).

Biotop

Vattenstånds växer på fuktig mark i anslutning till mader och stränder.

Äldre skånska fynd

I Skånes äldre floror från mitten av 1900-talet står angivet att vattenstånds funnits i Östra Vemmenhög men även i östra Skåne bland annat i Åhus, Kristianstad och Ravlunda (4).

I LD (Botaniska museet i Lund) finns fynd från Kalthus, sannolikt Genarp socken, 1886; från Ellinge nära Eslöv 1921; från Flyinge i Södra Sandby 1944 samt från Hammar utanför Kristianstad 1900, 1922, 1932 och 1942. Ifrån Kristianstadsområdet finns även senare belägg från 1945, 1962 och 1982. Det sistnämnda fyndet gjordes 300 m OSO Sjöhem i ett skogsbryn invid ett dike. Från denna lokal gjordes sista fyndet 1986 och trots flera eftersök fram till 1995 gjordes inte fler fynd i detta område (5,6).

Totalt är vattenstånds uppgiven från 22 lokaler i landskapet men har inte funnits på mer än 8 lokaler samtidigt. I samband med den senaste landskapsinventeringen (Projekt Skånes flora 1989–2005) gjordes fynd på två lokaler i Östra Vemmenhögs socken och på en lokal i Kyrkheddinge socken (7).

Skånska fynd efter 1989

Östra Vemmenhög socken

Vattenstånds har sedan många decennier tillbaka varit känd från området kring Bingsmarken. På Artportalen finns flera fynd rapporterade från området sedan 1981. Dessutom finns en notering från Smygedungen med 7 exemplar 1987. Emellertid finns inga mängduppgifter från Bingsmarken, frånsett från ett begränsat område 2013, fram till inventeringen 2015.

a. Bingsmarken. 550 m SSV Bingsgården
Vid besöket 2015 på denna fuktiga betesmark noterads 343 exemplar. Oroväckande nog var väldigt många plantor fulla med larver av karminspinnare.

Fig. 2. Vattenstånds. Foto: Åke Svensson.

b. Bingsmarken. 900 m SSO Bingsgården
Trots att lokalen fortfarande föreföll lämplig kunde några exemplar inte återfinnas. På Artportalen finns inga fynd av vattenstånds på denna lokal efter 1992.

Kyrkheddinge socken

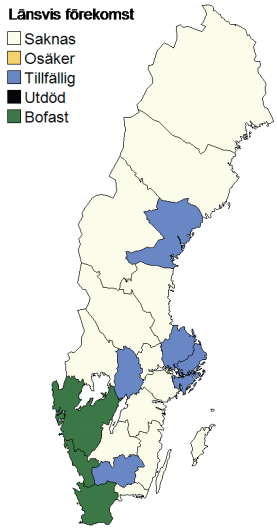
800 m OSO Kyrkheddinge
Vattenstånds blev funnen första gången 1994 på högar som grävts upp ur en damm. Därefter finns inga fynd rapporterade till Artportalen och vid återbesök 2014 återfanns inte växten. Miljön är förändrad och bedöms numera inte vara någon lämplig växtplats för arten.

Insådd förekomst

Brönnestad sn

ca 500 m SV Johanneshus
Vattenstånds växer här på en betad f.d. mossodling (vid norra sidan av den östra dammen).

Torbjörn Tyler har sått in arten på lokalen runt 2015 med frömaterial från Bingsmarken. Här har vattenstånds sedan spridit sig och antalet 2018 var 17 exemplar.

Karta 1. Vattenstånds utbredning i Sverige. ArtDatabanken, SLU.

Slutsatser och hot

Vattenstånds är starkt hotad i landskapet och finns endast kvar på en naturlig lokal. På denna lokal är växten hotad av dels igenväxning och dels karminspinnare *Tyria jacobaeae.* Fjärilslarverna lever uteslutande på korgblommiga växter av släktet *Jacobaea*, i Norden främst på ståndS. Men även vattenstånds, gullstånds *J. paludosa* och flikstånds *J. erucifolia* kan bli angripna och för en liten population som den i Skåne kan detta bli ödesdigert (8).

Referenser

1. ArtDatabanken, SLU >www.artdatabanken.se<.
2. Anderberg, A. & Anderberg, A.-L., 2007. *Den virtuella floran.* >http://linnaeus.nrm.se/flora/welcome.html<.
3. Nordstedt, O. 1920. Prima loca plantarum suecicarum. Första litteraturuppgift om de i Sverige funna vilda eller förvildade kärlväxterna. *Bilaga till Botaniska Notiser 1920*: 1–95.
4. Weimarck, H. 1963. *Skånes flora*. Lund.
5. Sweden´s Virtual Herbarium. >http://herbarium.emg.umu.se<
6. Artportalen, SLU, >www.artportalen.se<.
7. Tyler, T. m.fl. (red.), 2007. *Floran i Skåne. Arterna och dess utbredning*. Lund.
8. Olsson, K.-A., 2015, Kan gullstånds hålla stånd? *Botaniska notiser* 148:3.

Fig.3. Vattenstånds svårt angripen av larver till karminspinnare. Foto: Åke Svensson.

Fig. 3. Vattenstånds ur Kops, J. et al., 1765–1849, *Flora Batava.*